

eul_wid: bww-bd

Ἱπποκράτης καὶ τὸ Ἱπποκρατικὸν Σῶμα · Hippocrates and the Hippocratic Corpus

On Head Wounds

Περὶ κεφαλῆς τραυμάτων

Period: Κλασική Classical
Dialect: Ἰωνική Ionic
Domain: Ἱατρική Medicine
Format: Πραγματεία Treatise

Τῶν ἀνθρώπων αἱ κεφαλαὶ οὐδὲν ὁμοίως σφίσιν αὐταῖς, οὐδὲ αἱ ῥαφαὶ τῆς κεφαλῆς πάντων κατὰ ταῦτά πεφύκασιν.

¹ Ἄλλ' ὅστις μὲν ἔχει ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς προβολὴν (ἢ δὲ προβολή ἐστι τὸ τοῦ ὀστέου ἐξέχον στρογγύλον παρὰ τὸ ἄλλο), τουτέου εἰσὶν αἱ ῥαφαὶ πεφυκυῖαι ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς γράμμα τὸ ταῦ, T, γράφεται· τὴν μὲν γὰρ βραχυτέραν γραμμὴν ἔχει πρὸ τῆς προβολῆς ἐπικαρσίην πεφυκυῖαν· τὴν δ' ἑτέραν γραμμὴν ἔχει διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς κατὰ μῆκος πεφυκυῖαν ἐς τὸν τράχηλον αἰεῖ. Ὅστις δ' ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τὴν προβολὴν ἔχει, αἱ ῥαφαὶ τουτέω πεφύκασιν τάναντία ἢ τῷ προτέρῳ· ἢ μὲν γὰρ βραχυτέρα γραμμὴ πρὸ τῆς προβολῆς πέφυκεν ἐπικαρσίη· ἢ δὲ μακροτέρα διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς πέφυκε κατὰ μῆκος ἐς τὸ μέτωπον αἰεῖ. Ὅστις δὲ ἀμφοτέρωθεν τῆς κεφαλῆς προβολὴν ἔχει, ἐκ τε τοῦ ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τοῦ ὀπισθεν, τουτέω αἱ ῥαφαὶ εἰσὶν ὁμοίως πεφυκυῖαι ὡς γράμμα τὸ ἦτα, H, γράφεται· πεφύκασιν δὲ τῶν γραμμέων αἱ μὲν μακραί, πρὸ τῆς προβολῆς ἐκατέρης ἐπικάρσαι πεφυκυῖαι· ἢ δὲ βραχεῖη διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς κατὰ μῆκος πρὸς ἐκατέραν τελευτῶσα τὴν μακρὴν γραμμὴν. Ὅστις δὲ μὴδ' ἑτέρωθι μηδεμίαν προβολὴν ἔχει, οὗτος ἔχει τὰς ῥαφὰς τῆς κεφαλῆς, ὡς γράμμα τὸ χι, X, γράφεται· πεφύκασιν δὲ αἱ γραμμαὶ, ἢ μὲν ἑτέρη ἐπικαρσίη πρὸς τὸν κρόταφον ἀφίκουσα· ἢ δὲ ἑτέρη, κατὰ μῆκος διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς. Δίπλοον δ' ἐστὶ τὸ ὀστέον κατὰ μέσῃ τὴν κεφαλὴν· σκληρότατον δὲ καὶ πυκνότατον αὐτέου πέφυκεν τὸ τε ἀνώτατον, ἢ ἡ ὁμοχροίη τοῦ ὀστέου ἢ ὑπὸ τῇ σαρκί, καὶ τὸ κατώτατον τὸ πρὸς τῇ μῆνιγγι, ἢ ἡ ὁμοχροίη τοῦ ὀστέου ἢ κάτω· ἀποχωρέον δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ὀστέου καὶ τοῦ κατωτάτου, ἀπὸ τῶν σκληροτάτων καὶ πυκνοτάτων ἐπὶ τὸ μαλθακώτερον καὶ ἥσσον πυκνὸν καὶ ἐπικοιλότερον ἐς τὴν διπλόην αἰεῖ. Ἡ δὲ διπλὴ κοιλότατον καὶ μαλθακώτατον καὶ μάλιστα σηραγγῶδές ἐστιν. Ἔστι δὲ καὶ πᾶν τὸ ὀστέον τῆς κεφαλῆς, πλὴν κάρτα ὀλίγου τοῦ τε ἀνωτάτου καὶ τοῦ κατωτάτου, σπόγγῳ ὅμοιον· καὶ ἔχει τὸ ὀστέον ἐν ἐσωτῷ ὀκοῖα σαρκία πολλὰ καὶ ὑγρά, καὶ εἴ τις αὐτὰ διατρίβῃ τοῖσι δακτύλοις, αἷμα ἂν διαγίγνοιτο ἐξ αὐτέων. Ἐνὶ δ' ἐν τῷ ὀστέῳ καὶ φλέβια λεπτότερα καὶ κοιλότερα, αἵματος πλέα. Σκληρότητος μὲν οὖν καὶ μαλθακότητος καὶ κοιλότητος ὧδε ἔχει. Παχύτητι δὲ καὶ λεπτότητι, ξυμπάσης τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον λεπτότάτον ἐστὶν καὶ ἀσθενέστατον τὸ κατὰ βρέγμα, καὶ σάρκα ὀλιγίστην καὶ λεπτοτάτην ἔχει ἐφ' ἐσωτέῳ ταύτῃ τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον, καὶ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τοῦτο τῆς κεφαλῆς πλεῖστος ὑπεστίν. ^[5]

Καὶ δὴ, ὅτι οὕτω ταῦτα ἔχει, τῶν τε τρωσίων καὶ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων κατὰ μεγέθος, καὶ ἐλασσόνων, καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἦσσον, τὸ ὁστέον ταύτη τῆς κεφαλῆς φλᾶται τε μᾶλλον καὶ ῥήγνυται, καὶ ἔσω ἐσφλᾶται, καὶ θανασιμώτερά ἐστι καὶ χαλεπώτερα ἰητρεύεσθαι τε καὶ ἐκφυγγάνειν τὸν θάνατον ταύτη ἥπου ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς ἐξίσων τε ἐόντων τῶν τρωμάτων καὶ ἡσσόνων, καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἦσσον, ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν καὶ ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ ὁ ταύτη ἔχων τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς, ἥπου ἄλλοθι. Ὁ γὰρ ἐγκέφαλος τάχιστα τε καὶ μάλιστα κατὰ τὸ βρέγμα αἰσθάνεται τῶν κακῶν τῶν γιγνομένων ἐν τε τῇ σαρκὶ καὶ τῷ ὁστέῳ· ὑπὸ λεπτοτάτῳ γὰρ ὁστέῳ ἐστὶ ταύτη ὁ ἐγκέφαλος καὶ ὀλιγίστη σαρκὶ, καὶ ὁ πλεῖστος ἐγκέφαλος ὑπὸ τῷ βρέγματι κεῖται. Τῶν δὲ ἄλλων τὸ κατὰ τοὺς κροτάφους ἀσθενέστατόν ἐστιν· ζυμβολή τε γὰρ τῆς κάτω γνάθου πρὸς τὸ κρανίον, καὶ κίνησις ἐνεστὶν ἐν τῷ κροτάφῳ ἄνω καὶ κάτω ὥσπερ ἄρθρου· καὶ ἡ ἀκοὴ πλησίον γίγνεται αὐτέου, καὶ φλὲψ διὰ τοῦ κροτάφου τέταται κοίλῃ τε καὶ ἰσχυρῇ. Ἰσχυρότερον δ' ἐστὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ὁστέον ἅπαν τὸ ὀπισθεν τῆς κορυφῆς καὶ τῶν οὐάτων, ἢ ἅπαν τὸ πρόσθεν, καὶ σάρκα πλέονα καὶ βαθυτέραν ἐφ' ἐωυτέῳ ἔχει τοῦτο τὸ ὁστέον. Καὶ δὴ, τουτέων οὕτως ἐχόντων ὑπὸ τῶν τε τρωσίων καὶ τῶν βελέων ἴσων ἐόντων καὶ ὁμοίων, καὶ μεζόνων, καὶ ὁμοίως τιτρωσκόμενος καὶ μᾶλλον, ταύτη τῆς κεφαλῆς τὸ ὁστέον ἦσσον ῥήγνυται καὶ φλᾶται ἔσω· κῆν μέλλῃ ὄνθρωπος ἀποθνήσκειν καὶ ἄλλως ἐκ τοῦ τρώματος, ἐν τῷ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρῶμα, ἐν πλέονι χρόνῳ ἀποθανεῖται· ἐν πλέονι γὰρ χρόνῳ τὸ ὁστέον ἐμπυῖσκεται τε καὶ διαπυῖσκεται κάτω ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον διὰ τὴν παχύτητα τοῦ ὁστέου, καὶ ἐλάσσων ταύτη τῆς κεφαλῆς ὁ ἐγκέφαλος ὕπεστι, καὶ πλέονες ἐκφυγγάνουσι τὸν θάνατον τῶν ὀπισθεν τιτρωσκομένων τῆς κεφαλῆς ὡς ἐπιτοπολὺν, ἢ τῶν ἔμπροσθεν. Καὶ ἐν χειμῶνι πλέονα χρόνον ζῆ ὄνθρωπος ἢ ἐν θέρει, ὅστις καὶ ἄλλως μέλλει ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ὀκουοῦν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρῶμα. Αἱ δὲ ἔδραι τῶν βελέων τῶν ὀξέων καὶ κουφοτέρων, αὐταὶ ἐπὶ σφῶν αὐτέων γινόμεναι ἐν τῷ ὁστέῳ, ἄνευ ῥωγμῆς τε καὶ φλάσιος, ἢ ἔσω ἐσφλάσιος (αὐταὶ δὲ γίνονται ὁμοίως ἐν τε τῷ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐν τῷ ὀπισθεν), ἐκ τουτέων ὁ θάνατος οὐ γίνεται κατὰ γε δίκην, οὐδ' ἦν γένηται. ^[5]

³ Ῥαφή δὲ ἐν ἔλκει φανεῖσα, ὁστέου ψιλωθέντος, πανταχοῦ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἔλκεος γενομένου, ἀσθενέστατον γίγνεται τῇ τρώσει καὶ τῷ βέλει ἀντέχειν, εἰ τύχοι τὸ βέλος ἐς αὐτὴν τὴν ραφήν στηριχθέν· πάντων δὲ μάλιστα ἐν τῷ βρέγματι γενομένον κατὰ τὸ ἀσθενέστατον τῆς κεφαλῆς, καὶ αἱ ραφαὶ εἰ τύχοιεν ἐοῦσαι περὶ τὸ ἔλκος, καὶ τὸ βέλος αὐτέων τύχοι τῶν ραφῶν. Τιτρώσκεται δὲ ὁστέον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ τοσούσδε τρόπους· τῶν δὲ τρόπων ἐκάστου πλέονες ιδέαι γίνονται τοῦ κατήγματος ἐν τῇ τρώσει. ^[10]

⁴ Ὅστέον ῥήγνυται τιτρωσκόμενον, καὶ τῷ περιέχοντι ὁστέῳ τὴν ῥωγμὴν, ἀνάγκη φλάσιν προσγίγνεσθαι, ἥνπερ ραγῇ· τῶν γὰρ βελέων ὃ τι περ ῥήγνυσι τὸ ὁστέον, τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ φλᾶ τὸ ὁστέον ἢ μᾶλλον, ἢ ἦσσον, αὐτό τε ἐν ᾧ περ καὶ ῥήγνυσι τὴν ῥωγμὴν, καὶ τὰ περιέχοντα ὁστέα τὴν ῥωγμὴν· εἷς οὗτος τρόπος. Ἰδέαι δὲ ῥωγμέων παντοῖαι γίνονται· καὶ γὰρ λεπτότεραί τε καὶ λεπταὶ πάνυ, ὥστε οὐ καταφανέες γίνονται ἔστιν αἱ τῶν ῥωγμέων, οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν τρώσιν, οὔτ' ἐν τῇσιν ἡμέρησιν, ἐν ἥσιν ἂν καὶ πλεόν ὄφελος γένοιτο ἐκ τούτου τῷ ἀνθρώπῳ· αἱ δ' αὖ παχύτεραί τε καὶ εὐρύτεραι ῥήγνυνται τῶν ῥωγμέων· ἔνιαι δὲ καὶ πάνυ εὐρέαι. Ἔστι δὲ αὐτέων καὶ αἱ μὲν ἐπὶ μακρότερον ῥήγνυνται, αἱ δὲ ἐπὶ βραχύτερον. Καὶ αἱ μὲν ἰθύτεραί τε καὶ ἰθεῖαι πάνυ, αἱ δὲ καμπυλώτεραί τε καὶ καμπύλαι· καὶ βαθύτεραί τε ἐς τὸ κάτω καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὁστέου, καὶ ἦσσον βαθεῖαι ἐς τὸ κάτω, καὶ οὐ διὰ παντὸς τοῦ ὁστέου. Φλασθεῖ δ' ἂν τὸ ὁστέον μένον ἐν τῇ ἐωυτοῦ φύσει, καὶ ῥωγμὴ τῇ φλάσει οὐκ ἂν προσγένοιτο ἐν τῷ ὁστέῳ οὐδεμία· δεύτερος οὗτος τρόπος. ^[15]

Ἰδέαι δὲ τῆς φλάσιος πλείους γίνονται· καὶ γὰρ μᾶλλον τε καὶ ἥσσον φλᾶται, καὶ ἐς βαθύτερόν τε καὶ διὰ παντός τοῦ ὀστέου, καὶ ἥσσον ἐς βαθύ, καὶ οὐ διὰ παντός τοῦ ὀστέου, καὶ ἐπὶ πλεόν τε καὶ ἔλασσον μήκεός τε καὶ πλατύτητος. Ἀλλ' οὐ τοιούτων τῶν ἰδεῶν οὐδεμίαν ἐστὶν ἰδόντα τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι γινῶναι, ὁκοίη τις ἐστί τὴν ἰδέην, καὶ ὁκόση τις τὸ μέγεθος· οὐδὲ γὰρ εἰ πέφλασται, ἢ μὴ πέφλασται, ἐόντων πεφλασμένων καὶ τοῦ κακοῦ γεγεννημένου, γίγνεται τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καταφανὲς ἰδεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν τρώσιν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ῥωγμῶν ἔναι ἐκάς ἐοῦσαι. Καὶ ἐρῥωγότης τοῦ ὀστέου, ἐσφλᾶται τὸ ὀστέον ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτοῦ ἔσω σὺν ῥωγμῇσιν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἐσφλασθεῖη· τὸ γὰρ ἐσφλῶμενον, ἀπορρήγνυμένον τε καὶ καταγνύμενον, ἐσφλᾶται ἔσω ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου μένοντος ἐν τῇ φύσει τῇ ἐωυτοῦ· καὶ δὴ οὕτω ῥωγμὴ ἂν προσεῖη τῇ ἐσφλάσει· τρίτος οὗτος τρόπος. ^[5]

⁶ Ἐσφλᾶται δὲ τὸ ὀστέον πολλὰς ιδέας· καὶ γὰρ ἐπὶ πλεόν τοῦ ὀστέου καὶ ἐπ' ἔλασσον, καὶ μᾶλλον τε καὶ ἐς βαθύτερον κάτω, καὶ ἥσσον τε καὶ ἐπιπολαιότερον. Καὶ ἔδρης γενομένης ἐν τῷ ὀστέῳ βέλεος, προσγένετο ἂν ῥωγμὴ τῇ ἐδραίῃ· καὶ φλάσιν προσγενέσθαι ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἢ μᾶλλον, ἢ ἥσσον, ἢ ἥνπερ καὶ ῥωγμὴ προσγένηται, ἐνθάπερ ἢ ἔδρη ἐγένετο καὶ ἢ ῥωγμὴ, καὶ ἐν τῷ ὀστέῳ τῷ περιέχοντι τὴν τε ἔδρην καὶ τὴν ῥωγμὴν· τέταρτος οὗτος τρόπος. ^[5]

⁷ Καὶ ἔδρη μὲν ἂν γένοιτο, φλάσιν ἔχουσα τοῦ ὀστέου περὶ αὐτήν, ῥωγμὴ δὲ οὐκ ἂν προσγένετο τῇ ἔδρῃ καὶ τῇ φλάσει ὑπὸ τοῦ βέλεος. Καὶ ἔδρη δὲ τοῦ βέλεος γίγνεται ἐν τῷ ὀστέῳ· ἔδρη δὲ καλέεται, ὅταν, μένον τὸ ὀστέον ἐν τῇ ἐωυτοῦ φύσει, τὸ βέλος στηρίζαν ἐς τὸ ὀστέον δῆλον ποιήσῃ ὅκου ἐστήριξεν. Ἐν δὲ τῷ τρόπῳ ἐκάστῳ πλείονες ιδέαι γίνονται· καὶ περὶ μὲν φλάσιός τε καὶ ῥωγμῆς, ἣν ἄμφω ταῦτα προσγένηται τῇ ἔδρῃ, καὶ ἣν φλάσις μούνη γένηται, ἥδη πέφρασται, ὅτι πολλὰι ιδέαι γίνονται καὶ τῆς φλάσιος καὶ τῆς ῥωγμῆς. Ἡ δὲ ἔδρη αὕτη ἐφ' ἐωυτῆς γίνεται, μακροτέρη καὶ βραχυτέρη ἐοῦσα, καὶ καμπυλωτέρη, καὶ ἰθυτέρη, καὶ κυκλοτερής· καὶ πολλὰι ἄλλαι ιδέαι τοῦ τοιοῦτου τρόπου, ὁκοῖον ἂν τι καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βέλεος ἢ· αὐταὶ δὲ καὶ βαθύτεραι τὸ κάτω καὶ μᾶλλον καὶ ἥσσον, καὶ στενότεραι, καὶ εὐρύτεραι, καὶ πάνυ εὐρέαι. Ἡ διακέκοπται διακοπὴ δ', ὁκοσητισοῦν γιγνομένη μήκεός τε καὶ εὐρύτητος ἐν τῷ ὀστέῳ, ἔδρη ἐστὶν, ἣν τὰ ἄλλα ὀστέα τὰ περιέχοντα τὴν διακοπὴν μένη ἐν τῇ φύσει τῇ ἐωυτέων, καὶ μὴ ξυνεσφλᾶται τῇ διακοπῇ ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέων· οὕτω δ' ἔσφλασις ἂν εἴη, καὶ οὐκ ἔτι ἔδρη. Ὅστέον τιτρώσκεται ἄλλη τῆς κεφαλῆς, ἢ ἢ τὸ ἔλκος ἔχει ὦνθρωπος, καὶ τὸ ὀστέον ἐψιλώθη τῆς σαρκός· πέμπτος οὗτος τρόπος. ^[20]

⁸ Καὶ ταύτην τὴν ξυμφορὴν, ὅταν γένηται, οὐκ ἂν ἔχοις ὠφελῆσαι οὐδέν. Οὐδὲ γὰρ, εἰ πέπονθε τὸ κακὸν τοῦτο, οὐκ ἔστιν ὅπως χρὴ αὐτὸν ἐξελέγξαντα εἰδέναι εἰ πέπονθε τὸ κακὸν τοῦτο ὦνθρωπος, οὐδ' ὅκοι τῆς κεφαλῆς. Τούτων τῶν τρόπων τῆς κατῆξις ἐς πρίσιν ἀφήκει, ἢ τε φλάσις ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν, καὶ ἣν πως τύχη φανερὴ γενομένη, καὶ ἢ ῥωγμὴ ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν, καὶ ἣν φανερὴ ἢ. ^[5]

⁹ Καὶ ἣν, ἔδρης γενομένης τοῦ βέλεος ἐν τῷ ὀστέῳ, προσγένηται ῥωγμὴ καὶ φλάσις τῇ ἔδρῃ, καὶ ἣν φλάσις μούνον προσγένηται ἄνευ ῥωγμῆς τῇ ἔδρῃ, καὶ αὕτη ἐς πρίσιν ἀφήκει. Τὸ δ' ἔσω ἐσφλῶμενον ὀστέον ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτοῦ, ὀλίγα τῶν πολλῶν πρίσιος προσδεῖται· καὶ τὰ μάλιστα ἐσφλασθέντα καὶ μάλιστα καταρράγνεντα, ταῦτα πρίσιος ἥκιστα κέχρηται· οὐδὲ ἔδρη αὕτη ἐφ' ἐωυτῆς γενομένη ἄτερ ῥωγμῆς καὶ φλάσιος, οὐδὲ αὕτη πρίσιος δεῖται· οὐδ' ἢ διακοπὴ, ἣν μεγάλη καὶ εὐρέη, οὐδ' αὕτη· διακοπὴ γὰρ καὶ ἔδρη τωυτόν ἐστιν. Πρῶτον δὲ χρὴ τὸν τρωματὴν σκοπεῖσθαι, ὅπη ἔχει τὸ τρώμα τῆς κεφαλῆς, εἴτ' ἐν τοῖσιν ἰσχυροτέροις, εἴτ' ἐν τοῖσιν ἀσθενεστέροις, καὶ τὰς τρίχας καταμανθάνειν τὰς περὶ τὸ ἔλκος, εἰ διακεκόφεται ὑπὸ τοῦ βέλεος, καὶ εἰ ἔσω ἦσαν ἐς τὸ τρώμα· καὶ ἣν τοῦτο ἢ, φάναι κινδυνεύειν τὸ ὀστέον ψιλὸν εἶναι τῆς σαρκός, καὶ ἔχειν τι σίνος τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλεος. ^[5]

Ταῦτα μὲν οὖν χρή ἀπόπροσθεν σκεψάμενον λέξαι, μὴ ἀπτόμενον τοῦ ἀνθρώπου· ἀπτόμενον δ' ἤδη πειραῖσθαι εἰδέναι σάφα, εἴ ἐστι ψιλὸν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς, ἢ οὐ· καὶ ἦν μὲν καταφανὲς ἢ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι τὸ ὀστέον ψιλόν· εἰ δὲ μὴ, τῇ μήλῃ σκέπτεσθαι. Καὶ ἦν μὲν εὗρης ψιλὸν ἐὸν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς, καὶ μὴ ὑγιὲς ἀπὸ τοῦ τρώματος, χρή τοῦ ἐν τῷ ὀστέῳ ἐόντος τὴν διάγνωσιν πρῶτα ποιέεσθαι, ὁρέοντα ὅσον τέ ἐστι τὸ κακὸν, καὶ τίνος δεῖται ἔργου. Χρή δὲ καὶ ἐρωτᾶν τὸν τετρωμένον, ὅπως ἔπαθε καὶ τίνα τρόπον. Ἦν δὲ μὴ καταφανὲς ἢ τὸ ὀστέον, εἰ ἔχει τι κακὸν ἢ μὴ ἔχει, πολλῶ ἔτι χρή μᾶλλον τὴν ἐρώτησιν ποιέεσθαι, ψилоῦ ἐόντος τοῦ ὀστέου, τὸ τρῶμα ὅπως ἐγένετο, καὶ ὄντινα τρόπον· τὰς γὰρ φλάσιαις καὶ τὰς ῥωγμὰς τὰς οὐ φαινομένας ἐν τῷ ὀστέῳ, ἐνεούσας δὲ, ἐκ τῆς ὑποκρίσιος τοῦ τετρωμένου πρῶτον διαγινώσκειν πειρῆσθαι, εἴ τι πέπονθε τουτέων τὸ ὀστέον ἢ οὐ πέπονθεν, ἔπειτα δὲ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξελέγχειν πλὴν μὴλώσιος. Μήλωσις γὰρ οὐκ ἐξελέγχει, εἰ πέπονθέ τι τουτέων τῶν κακῶν τὸ ὀστέον, καὶ εἴ τι ἔχει ἐν ἐωυτέῳ, ἢ οὐ πέπονθεν· ἀλλ' ἔδρην τε τοῦ βέλεος ἐξελέγχει μήλωσις, καὶ ἦν ἐμφλασθῇ τὸ ὀστέον ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέου, καὶ ἦν ἰσχυρῶς ῥαγῇ τὸ ὀστέον, ἅπερ καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καταφανέα ἐστὶν ὀρῶντα γινώσκειν. Ῥήγνυται δὲ τὸ ὀστέον τὰς τε ἀφανέας ῥωγμὰς καὶ τὰς φανεράς, καὶ φλᾶται τὰς ἀφανέας φλάσιαις, καὶ ἐσφλᾶται ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέου, μάλιστα ὅταν ἕτερος ὑφ' ἑτέρου τιτρωσκόμενος ἐπίτηδες τρωθῇ, ἢ ὀκόταν, ἐπίτηδες τρῶσαι βουλόμενος ἢ ἀέκων, ἐξ ὑψηλοτέρου γίγνηται ἢ βολὴ ἢ ἡ πληγὴ, ὀκοτέρη ἂν ἢ μᾶλλον, ἢ ὅταν ἐξ ἰσοπέδου τοῦ χωρίου, καὶ ἦν περικρατῇ τῇ χειρὶ τὸ βέλος, ἦν τε βάλλῃ, ἦν τε τύπτῃ, καὶ ἰσχυρότερος ἐὼν ἀσθενέστερον τιτρώσκη. ^[5]

- 11 Ὅσοι δὲ πίπτοντες τιτρώσκονται πρὸς τε τὸ ὀστέον καὶ αὐτὸ τὸ ὀστέον, ὁ ἀπὸ ὑψηλοτάτου πίπτων καὶ ἐπὶ σκληρότατον καὶ ἀμβλύτατον, τουτέῳ κίνδυνος τὸ ὀστέον ῥαγῆναι καὶ φλασθῆναι, καὶ ἔσω ἐσφλασθῆναι ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέου· τῷ δ' ἐξ ἰσοπέδου μᾶλλον χωρίου πίπτοντι καὶ ἐπὶ μαλακώτερον, ἥσσον ταῦτα πάσχει τὸ ὀστέον, ἢ οὐκ ἂν πάθοι. Ὅσα δὲ ἐσπίπτοντα ἐς τὴν κεφαλὴν βέλεα τιτρώσκει πρὸς τὸ ὀστέον καὶ αὐτὸ τὸ ὀστέον, τὸ ἀπὸ ὑψηλοτάτου ἐμπεσὼν καὶ ἥκιστα ἐξ ἰσοπέδου, καὶ σκληρότατόν τε ἅμα καὶ ἀμβλύτατον καὶ βαρύτατον, καὶ ἥκιστα κοῦφον καὶ ἥκιστα ὀξὺ καὶ μαλακὸν, τοῦτο ἂν ῥήξειε τὸ ὀστέον καὶ φλάσειεν. Καὶ μάλιστα γὰρ ταῦτα πάσχειν τὸ ὀστέον κίνδυνος, ὅταν ταῦτά τε γίνηται, καὶ ἐς ἰθὺ τρωθῇ, καὶ κατ' ἀντίον γένηται τὸ ὀστέον τοῦ βέλεος, ἦν τε πληγῇ ἐκ χειρὸς, ἦν τε βληθῇ, ἦν τέ τι ἐμπέσῃ αὐτέῳ, καὶ ἦν αὐτὸς καταπεσὼν τρωθῇ, καὶ ὀκωσοῦν τρωθεὶς κατ' ἀντίον γενομένου τοῦ ὀστέου τῷ βέλει. Τὰ δ' ἐς πλάγιον τοῦ ὀστέου παρασύραντα βέλεα ἥσσον καὶ ῥήγνυσιν τὸ ὀστέον, καὶ φλᾶ, καὶ ἔσω ἐσφλᾶ, κῆν ψιλωθῇ τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς· ἔνια γὰρ τῶν τρωμάτων τῶν οὕτω τρωθέντων οὐδὲ ψιλοῦται τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς. Τῶν δὲ βελέων ῥήγνυσιν μάλιστα τὸ ὀστέον τὰς τε φανεράς ῥωγμὰς καὶ τὰς ἀφανέας, καὶ φλᾶται καὶ ἐσφλᾶ ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέου τὸ ὀστέον, τὰ στρογγύλα τε καὶ περιφερέα, καὶ ἀρτίστομα, ἀμβλέα τε ἐόντα καὶ βαρέα καὶ σκληρά· καὶ τὴν σάρκα ταῦτα φλᾶται, καὶ πέπειρον ποιέει, καὶ κόπτει· καὶ τὰ ἔλκεα γίνεται ὑπὸ τῶν τοιούτων βελέων, ἔς τε πλάγιον καὶ ἐν κύκλῳ, ὑπόκοιλα, καὶ διάπυα τε μᾶλλον γίγνεται, καὶ ὑγρά ἐστὶ, καὶ ἐπὶ πλέονα χρόνον καθαίρεται· ἀνάγκη γὰρ τὰς σάρκας τὰς φλασθείσας καὶ κοπείσας πῦον γενομένης ἐκτακῆναι. Τὰ δὲ βέλεα τὰ προμήκεα, ἐπιπολὺ λεπτὰ ἐόντα καὶ ὀξέα καὶ κοῦφα, τὴν τε σάρκα διατάμνει μᾶλλον ἢ φλᾶ, καὶ τὸ ὀστέον ὡσαύτως καὶ ἔδρην μὲν ἐμποιέει αὐτὸ καὶ διακόψαν (διακοπὴ γὰρ καὶ ἔδρη τωυτόν ἐστι), φλᾶ δὲ οὐ μάλα τὸ ὀστέον τὰ τοιαῦτα βέλεα, οὐδὲ ῥήγνυσιν, οὐδ' ἐκ τῆς φύσιος ἔσω ἐσφλᾶ. Ἀλλὰ χρή πρὸς τῇ ὀψει τῇ ἐωυτέου, ὃ τι ἂν σοι φαίνεται ἐν τῷ ὀστέῳ, καὶ ἐρώτησιν ποιέεσθαι πάντων τουτέων τοῦ γὰρ μᾶλλον τε καὶ ἥσσον τρωθέντος ταῦτ' ἐστὶ σημήϊα), καὶ ἦν ὁ τρωθεὶς καρωθῇ, καὶ σκότος περιχυθῇ, καὶ δῖνος ἔχη, καὶ πέσῃ. Ὅταν δὲ τύχη ψιλωθὲν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ βέλεος, καὶ τύχῃ κατ' αὐτὰς τὰς ῥαφὰς γενόμενον τὸ ἔλκος, χαλεπὸν γίγνεται

καὶ τὴν ἔδρην τοῦ βέλεος φράσασθαι τὴν ἐν τῷ ἄλλῳ ὁστέῳ φανερὴν γιγνομένην, εἴτ' ἔνεστιν ἐν τῷ ὁστέῳ, εἴτε μὴ ἔνεστιν, καὶ ἦν τύχη γενομένη ἡ ἔδρη ἐν αὐτέῃσι τῇσι ραφῇσιν. ^[5]

¹² Ξυγκλέπτεται γὰρ αὐτὴ ἡ ραφὴ τρηχυτέρῃ ἐοῦσα τοῦ ἄλλου ὁστέου, καὶ οὐ διάδηλον ὅτι τε αὐτοῦ ραφὴ ἐστίν, καὶ ὅτι τοῦ βέλεος ἔδρη, ἦν μὴ κάρτα μεγάλη γένηται ἡ ἔδρη. Προσγίνεται δὲ καὶ ῥῆξις τῇ ἔδρῃ ὡς ἐπὶ τὸ πουλὺ, τῇ ἐν τῇσι ραφῇσι γιγνομένη, καὶ γίνεται καὶ αὐτὴ ἡ ῥῆξις χαλεπωτέρῃ φράσασθαι, ἐρρώγοτος τοῦ ὁστέου, διὰ τοῦτο, ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ραφὴν ἡ ῥῆξις γίνεται ἢ ῥηγνύεται, ὡς ἐπὶ τὸ πουλὺ. Ἐτοιμον γὰρ ταύτῃ ῥηγνυσθαι τὸ ὁστέον καὶ διαχαλᾶν, διὰ τὴν ἀσθενείην τῆς φύσιος τοῦ ὁστέου ταύτῃ καὶ διὰ τὴν ἀραιότητα, καὶ δὴ ἄτε τῆς ραφῆς ἐτοίμης ἐούσης ῥηγνυσθαι καὶ διαχαλᾶν· τὰ δ' ἄλλα ὁστέα, τὰ περιέχοντα τὴν ραφὴν, μένει ἀρράγέα, ὅτι ἰσχυρότερα ἐστὶ τῆς ραφῆς. Ἡ δὲ ῥῆξις ἢ κατὰ τὴν ραφὴν γινομένη καὶ διαχάλασις ἐστὶ τῆς ραφῆς, καὶ φράσασθαι οὐκ εὐμαρὴς, οὔτε ἦν ὑπὸ ἔδρης τοῦ βέλεος γενομένης ἐν τῇ ραφῇ ραγῇ καὶ διαχαλάσῃ, οὔτε ἦν, φλασθέντος τοῦ ὁστέου κατὰ τὰς ραφὰς, ραγῇ καὶ διαχαλάσῃ· ἀλλ' ἔτι χαλεπώτερον φράσασθαι τὴν ἀπὸ τῆς φλάσιος ῥωγμῇν. Ξυγκλέπτουσι γὰρ τὴν γνώμην καὶ τὴν ὄψιν τοῦ ἱητροῦ αὗται αἱ ραφαὶ ῥωγμοειδέες φαινόμεναι, καὶ τρηχυτέραι ἐοῦσαι τοῦ ἄλλου ὁστέου, ὅτι μὴ ἰσχυρῶς διεκόπη, καὶ διεχάλασεν· διακοπὴ δὲ καὶ ἔδρη τωυτόν ἐστιν. Ἀλλὰ χρή, εἰ κατὰ τὰς ραφὰς τὸ τρῶμα γένοιτο καὶ πρὸς γε τὸ ὁστέον καὶ ἐς τὸ ὁστέον στηρίζει τὸ βέλος, προσέχοντα τὸν νόον, ἀνευρίσκειν ὅτι πέπονθε τὸ ὁστέον. Ἀπὸ γὰρ ἴσων τε βελέων τὸ μέγεθος καὶ ὁμοίων, καὶ πολλὸν ἐλασσόνων, καὶ ὁμοίως τρωθεὶς καὶ πολὺ ἥσσον, πολλῷ μέζον ἐκτήσατο τὸ κακὸν ἐν τῷ ὁστέῳ ὁ ἐς τὰς ραφὰς δεξάμενος τὸ βέλος, ἢ ὁ μὴ ἐς τὰς ραφὰς δεξάμενος. Καὶ τουτέων τὰ πολλὰ πρίεσθαι δεῖ· ἀλλ' οὐ χρή αὐτὰς τὰς ραφὰς πρίειν, ἀλλ' ἀποχωρήσαντα ἐν τῷ πλησίον ὁστέῳ τὴν πρίσιν ποιέεσθαι, ἦν πρίης. Περὶ δὲ ἰήσιος τρωσίων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὡς χρή ἐξελέγχειν τὰς πάθας τὰς ἐν τῷ ὁστέῳ γινομένας τὰς μὴ φανεράς, ὧδέ μοι δοκέει. ^[30]

¹³ Ἐλκος ἐν τῇ κεφαλῇ οὐ χρή τέγγειν οὐδενί, οὐδὲ οἴνῳ, ἀλλ' ὡς ἥκιστα· οὐδὲ καταπλάσσειν, οὐδὲ μοτῷ τὴν ἴησιν ποιέεσθαι, οὐδ' ἐπιδεῖν χρή ἔλκος ἐν κεφαλῇ, ἦν μὴ ἐν τῷ μετώπῳ ἢ τὸ ἔλκος, ἐν τῷ ψιλῷ τῶν τριχῶν, ἢ περὶ τὴν ὀφρὺν καὶ τὸν ὀφθαλμόν. Ἐνταῦθα δὲ γινόμενα τὰ ἔλκεα καταπλάσιος καὶ ἐπιδέσιος μᾶλλον κέχρηται ἢ κου ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς τῆς ἄλλης. Περιέχει γὰρ ἡ κεφαλὴ ἢ ἄλλη τὸ μέτωπον πᾶν· ἐκ δὲ τῶν περιεχόντων τὰ ἔλκεα, καὶ ἐν ὅτῳ ἂν ἢ τὰ ἔλκεα, φλεγμαίνει καὶ ἐπανοιδίσκεται δι' αἵματος ἐπιρρόην. Χρὴ δὲ οὐδὲ τὰ ἐν τῷ μετώπῳ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου καταπλάσσειν καὶ ἐπιδεῖν, ἀλλ' ἐπειδὴν παύσῃται φλεγμαίνοντα, καὶ τὸ οἶδημα καταστῇ, παύσασθαι καταπλάσσοντα καὶ ἐπιδέοντα. Ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ κεφαλῇ ἔλκος οὔτε μοτοῦν χρή, οὔτε καταπλάσσειν, οὔτ' ἐπιδεῖν, εἰ μὴ καὶ τομῆς δέοιτο. Τάμνειν δὲ χρή τῶν ἐλκέων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γινομένων, καὶ ἐν τῷ μετώπῳ, ὅκου ἂν τὸ μὲν ὁστέον ψιλὸν ἢ τῆς σαρκὸς, καὶ δοκῇ τι σίνος ἔχειν ὑπὸ τοῦ βέλεος, τὰ ἔλκεα μὴ ἱκανὰ τὸ μέγεθος τοῦ μήκεος καὶ τῆς εὐρύτητος ἐς τὴν σκέψιν τοῦ ὁστέου, εἴ τι πέπονθεν ὑπὸ τοῦ βέλεος κακὸν, καὶ ὁκοῖόν τι πέπονθε, καὶ ὅσον μὲν ἡ σὰρξ πέφλασται, καὶ τὸ ὁστέον ἔχει τὸ σίνος, καὶ δ' αὖ εἰ ἀσινές τέ ἐστι τὸ ὁστέον ὑπὸ τοῦ βέλεος, καὶ μηδὲν πέπονθε κακὸν, καὶ ἐς τὴν ἴησιν, ὁκοίης τινὸς δεῖται τό τε ἔλκος, ἢ τε σὰρξ, καὶ ἡ πάθη τοῦ ὁστέου. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἐλκέων τομῆς δεῖται. Καὶ ἂν μὲν τὸ ὁστέον ψιλῶθῃ τῆς σαρκὸς, ὑπόκοιλα δὲ ἢ ἐς πλάγιον ἐπιπολὺ, ἐπανατάμνειν τὸ κοῖλον, ὅκου μὴ εὐχερὲς τῷ φαρμάκῳ ἐφικέσθαι, ὁκοίῳ ἂν τινι χρῇ· καὶ τὰ κυκλοτερέα τῶν ἐλκέων καὶ ὑπόκοιλα ἐπὶ πουλὺ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπανατάμνων τὸν κύκλον διχῇ κατὰ μῆκος, ὡς πέφυκεν ὠνθρωπος, μακρὸν ποιέειν τὸ ἔλκος. Τάμνοντι δὲ κεφαλὴν, τὰ μὲν ἄλλα τῆς κεφαλῆς ἀσφαλείην ἔχει ταμνόμενα· ὁ δὲ κρόταφος, καὶ ἄνωθεν ἔτι τοῦ κροτάφου, κατὰ τὴν φλέβα τὴν διὰ τοῦ κροτάφου φερομένην, τοῦτο δὲ τὸ χωρίον μὴ τάμνειν. Σπασμὸς γὰρ ἐπιλαμβάνει τὸν τμηθέντα· καὶ ἦν μὲν ἐπ' ἀριστερὰ τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπὶ δεξιὰ ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει· ἦν δ'

ἐπὶ τὰ δεξιὰ τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει. Ὅταν οὖν τάμνης ἔλκος ἐν κεφαλῇ ὀστέων εἵνεκα τῆς σαρκὸς ἐψιλωμένων, θέλων εἰδέναι εἴ τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ὑπὸ τοῦ βέλεος, ἢ καὶ οὐκ ἔχει, τάμνειν χρή τὸ μέγεθος τὴν ὠτειλὴν, ὅση ἂν δοκῇ ἀποχρῆναι.

[35]

14 Τάμνοντα δὲ χρή ἀναστεῖλαι τὴν σάρκα ἀπὸ τοῦ ὀστέου, ἢ πρὸς τῇ μήνιγγι καὶ πρὸς τῷ ὀστέῳ πέφυκεν· ἔπειτα διαμοτῶσαι τὸ ἔλκος πᾶν μοτῶ, ὅστις εὐρύτατον τὸ ἔλκος παρέξει ἐς τὴν ὑστεραίην ζὺν ἐλαχίστῳ πόνῳ μοτῶσαντα δὲ καταπλάσματος χρῆσθαι, ὅσον ἂν χρόνον καὶ τῷ μοτῶ, μάζην ἐκ λεπτῶν ἀλφίτων ἐν ὄξει διαμάσσειν, ἢ ἔψιν καὶ γλίσχρην ποιέειν ὡς μάλιστα. Τῇ δ' ὑστεραίῃ ἡμέρῃ, ἐπειδὴν ἐξέλης τὸν μοτὸν, κατιδὼν τὸ ὀστέον ὅ τι πέπονθεν, ἐὰν μὴ σοι καταφανῆς ἢ ἡ τρῶσις, ὁκοίη τίς ἐστὶν ἐν τῷ ὀστέῳ, μηδὲ διαγινώσκης εἴ τέ τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ἐν ἐσωτέρῳ, ἢ καὶ οὐκ ἔχει, τὸ δὲ βέλος δοκῇ ἀφικέσθαι ἐς τὸ ὀστέον καὶ σίνασθαι, ἐπιζύειν χρή τῷ ξυστήρι κατὰ βάθος καὶ κατὰ μήκος τοῦ ἀνθρώπου ὡς πέφυκε, καὶ αὐθις ἐπικάρσιον τὸ ὀστέον, τῶν ῥηξίων εἵνεκα τῶν ἀφανέων ἰδεῖν, καὶ τῆς φλάσιος εἵνεκα τῆς ἀφανέος, τῆς οὐκ ἐσφλωμένης ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἄλλου ὀστέου. Ἐξελέγχει γὰρ ἡ ζύσις μάλα τὸ κακὸν, ἢν μὴ καὶ ἄλλως καταφανέες ἔωσιν αὐταὶ αἱ πάθαι ἐοῦσαι ἐν τῷ ὀστέῳ. Καὶ ἢν ἔδρην ἴδῃς ἐν τῷ ὀστέῳ τοῦ βέλεος, ἐπιζύειν χρή αὐτὴν τε τὴν ἔδρην, καὶ τὰ περιέχοντα αὐτὴν ὀστέα, μὴ πολλάκις τῇ ἔδρῃ προσγένηται ῥήξις καὶ φλάσις, ἢ μούνη φλάσις, ἔπειτα λανθάνῃ οὐ καταφανέα ἐόντα. Ἐπειδὴν δὲ ζύσης τὸ ὀστέον τῷ ξυστήρι, ἢν μὲν δοκῇ ἐς πρίσιν ἀφίκειν ἢ τρῶσις τοῦ ὀστέου, πρίειν χρή, καὶ οὐ δεῖ τὰς τρεῖς ἡμέρας μὴ υπερβάλλειν ἀπρίωτον, ἀλλ' ἐν ταύτῃσι πρίειν, ἄλλως τε καὶ τῆς θερμῆς ὥρης, ἢν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἴημα. Ἦν δὲ ὑποπτεύσης μὲν τὸ ὀστέον ἐρῶγεναι, ἢ πεφλάσθαι, ἢ ἀμφοτέρα ταῦτα, τεκμαιρόμενος, ὅτι ἰσχυρῶς τέτρωται, ἐκ τῶν λόγων τοῦ τρωματίου, καὶ ὅτι ὑπὸ ἰσχυροτέρου τοῦ τρώσαντος, ἢν ἕτερος ὑφ' ἐτέρου τρωθῇ, καὶ τὸ βέλος ὅτῳ ἐτρώθῃ, ὅτι τῶν κακούργων βελέων ἦν, ἔπειτα τὸν ἄνθρωπον ὅτι δινός τε ἔλαβε καὶ σκότος, καὶ ἐκαρώθῃ καὶ κατέπεσεν· τούτων δὲ οὕτω γιγνομένων, ἢν μὴ διαγινώσκης εἰ ἐρῶγε τὸ ὀστέον, ἢ πέφλασται, ἢ καὶ ἀμφοτέρα ταῦτα, μήτε ὅλως ὀρᾶν δύνη, δεῖ δὲ, ἐπὶ τὸ ὀστέον τὸ τηκτὸν τὸ μελάντατον δεύσαντα, τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ στεῖλαι τὸ ἔλκος, ὑποτείναντα ὀθόνιον, ἐλαίῳ τέγξαντα, εἴτα καταπλάσαντα τῇ μάζῃ ἐπιδῆσαι· τῇ δ' ὑστεραίῃ, ἀπολύσαντα, ἐκκαθήραντα τὸ ἔλκος, ἐπιζῦσαι. Καὶ ἢν μὴ ἢ ὑγιές, ἀλλ' ἐρῶγῃ καὶ πεφλασμένον ἢ, τὸ μὲν ἄλλο ἔσται ὀστέον λευκὸν ἐπιζυόμενον· ἢ δὲ ῥωγμὴ καὶ ἡ φλάσις, κατατακέντος τοῦ φαρμάκου, δεξαμένη τὸ φάρμακον ἐς ἐσωτὴν μέλαν ἐὼν, ἔσται μέλαινα ἐν λευκῷ τῷ ὀστέῳ τῷ ἄλλῳ. Ἀλλὰ χρή αὐθις τὴν ῥωγμὴν ταύτην φανεῖσαν μέλαιναν ἐπιζέειν κατὰ βάθος· καὶ ἢν μὲν ἐπιζύων τὴν ῥωγμὴν ἐξέλης καὶ ἀφανέα ποιήσης, φλάσις μὲν γεγένηται τοῦ ὀστέου ἢ μᾶλλον ἢ ἥσσον, ἣτις περιέρρηξε καὶ τὴν ῥωγμὴν τὴν ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ξυστήρος ἥσσον δὲ φοβερὸν καὶ ἥσσον ἂν πρῆγμα ἀπ' αὐτέης γένοιτο ἀφανισθείσης τῆς ῥωγμῆς. Ἦν δὲ κατὰ βάθος ἢ καὶ μὴ ἐθέλῃ ἐξιέναι ἐπιζυομένη, ἀφίκει ἐς πρίσιν ἢ τοιαύτη ξυμφορὴ. [45]

14 (50) Ἀλλὰ χρή πρίσαντα τὰ λοιπὰ ἰητρεύειν τὸ ἔλκος. Φυλάσσεσθαι δὲ χρή, ὅπως μὴ τι κακὸν ἀπολαύσῃ τὸ ὀστέον ἀπὸ τῆς σαρκὸς, ἢν κακῶς ἰητρεύηται.

15 Ὅστέῳ γὰρ καὶ πεπρισμένῳ, καὶ ἄλλως ἐψιλωμένῳ, ὑγιεῖ δὲ ἐόντι, καὶ ἔχοντί τι σίνος ὑπὸ τοῦ βέλεος, δοκέοντι δὲ ὑγιεῖ εἶναι, κίνδυνός ἐστι μᾶλλον ὑπόπυον γενέσθαι (ἢν καὶ ἄλλως μὴ μέλλῃ), ἢν καὶ ἡ σὰρξ ἢ περιέχουσα τὸ ὀστέον κακῶς θεραπεύηται, καὶ φλεγμαίνηται, καὶ περισφίγγηται· πυρετῶδες γὰρ γίγνεται, καὶ πολλοῦ φλογμοῦ πλέον. Καὶ δὴ τὸ ὀστέον ἐκ τῶν περιεχουσῶν σαρκέων ἐς ἐσωτὸν θέρμην τε καὶ φλογμὸν καὶ ἄραδον ἐμποιέει καὶ σφυγμὸν, καὶ ὅσα περ ἡ σὰρξ ἔχει κακὰ ἐν ἐσωτέρῃ, καὶ ἐκ τούτων ὧδε ὑπόπυον γίνεται. Κακὸν δὲ καὶ ὑγρὴν τε εἶναι τὴν σάρκα ἐν τῷ ἔλκει καὶ μυδῶσαν, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον καθαίρεσθαι. Ἀλλὰ χρή

διάπυον μὲν ποιῆσαι τὸ ἔλκος ὡς τάχιστα· οὕτω γὰρ ἂν ἤκιστα φλεγμαῖνοι τὰ περιέχοντα τὸ ἔλκος, καὶ τάχιστα καθαρὸν εἴη· ἀνάγκη γὰρ ἔχει τὰς σάρκας τὰς κοπείσας καὶ φλασθείσας ὑπὸ τοῦ βέλεος, ὑποπύους γενομένας, ἐκτακῆναι. Ἐπειδὴν δὲ καθαρῇ, ξηρότερον χρή γίνεσθαι τὸ ἔλκος· οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ὑγιὲς γένοιτο, ξηρῆς σαρκὸς βλαστούσης καὶ μὴ ὑγρῆς, καὶ οὕτως οὐκ ἂν ὑπερσαρκήσειε τὸ ἔλκος. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ὑπὲρ τῆς μήνιγος τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον· ἦν γὰρ αὐτίκα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον καὶ ἀφελὼν ἀπὸ τῆς μήνιγος ψιλώσης, αὐτὴν καθαρὴν χρή ποιῆσαι ὡς τάχιστα καὶ ξηρὴν, ὡς μὴ ἐπὶ πούλυν χρόνον ὑγρὴ ἐοῦσα μυδῆη τε καὶ ἐξαίρηται· τούτων γὰρ οὕτω γιγνομένων, σαπῆναι αὐτὴν κίνδυνος. Ὁστέον δὲ, ὃ τι δεῖ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου, ἔλκος ἐν κεφαλῇ γενομένου, ἔδρης τε ἐούσης τοῦ βέλεος ἐν τῷ ὀστέῳ, ἢ ἄλλως ἐπὶ πούλῳ ψιλωθέντος τοῦ ὀστέου, ἀφίσταται ἐπὶ πούλῳ ἔξαιμον γινόμενον. ^[20]

16 Ἀναξηραίνεται γὰρ τὸ αἷμα ἐκ τοῦ ὀστέου ὑπὸ τε τοῦ χρόνου καὶ ὑπὸ φαρμάκων τῶν πλείστων· τάχιστα δ' ἂν ἀποσταίη, εἴ τις τὸ ἔλκος ὡς τάχιστα καθήρας ξηραῖνοι τὸ λοιπὸν τό τε ἔλκος καὶ τὸ ὀστέον, καὶ τὸ μείζον καὶ τὸ ἥσσον. Τὸ γὰρ τάχιστα ἀποξηρανθὲν καὶ ἀποστρακωθὲν τούτῳ μάλιστα ἀφίεται ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου τοῦ ἐναίμου τε καὶ ζώντος αὐτέου, ἔξαιμόν τε γενόμενον καὶ ξηρὸν τῷ ἐναίμῳ καὶ ζῶντι μάλα ἐφίσταται. Ὅσα δὲ τῶν ὀστέων ἐσφλᾶται ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐσωτῶν, καταρράγέντα ἢ καὶ διακοπέντα πάνυ εὐρέα, ἀκινδυνότερα τὰ τοιαῦτα γίνεται, ἐπὴν ἢ μῆνιγξ ὑγιὲς ἢ καὶ τὰ πλέοσι ῥωγμῇσιν ἐσκαταρράγέντα καὶ εὐρυτέρησιν, ἔτι ἀκινδυνότερα καὶ εὐμαρέστερα ἐς τὴν ἀφαίρεσιν γίνεται. ^[5]

17 Καὶ οὐ χρή πρίειν τῶν τοιούτων οὐδὲν, οὐδὲ κινδυνεύειν τὰ ὀστέα πειρώμενον ἀφαιρέειν, πρὶν ἢ αὐτόματα ἐπανίη, οἷδος πρῶτον χαλάσαντος. Ἐπανερχεται δὲ τῆς σαρκὸς ὑποφυομένης· ὑποφύεται δὲ ἐκ τῆς διπλῆς τοῦ ὀστέου καὶ ἐκ τοῦ ὑγιέος, ἦν ἢ ἄνωθεν μοῖρα μούνη σφακελίση. Οὕτω δ' ἂν τάχιστα ἢ τε σὰρξ ὑποφύοιτο καὶ βλαστάνοι, καὶ τὰ ὀστέα ἐπανίοι, εἴ τις τὸ ἔλκος ὡς τάχιστα διάπυον ποιήσας καθαρὸν ποιήσεται. Καὶ ἦν διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου ἄμφω αἱ μοῖραι ἐσφλασθῶσιν ἔσω ἐς τὴν μήνιγγα, ἢ τε ἄνω μοῖρη τοῦ ὀστέου καὶ ἡ κάτω, ἡτρεῦνonti ὡσαύτως τὸ ἔλκος ὑγιὲς τάχιστα ἔσται, καὶ τὰ ὀστέα τάχιστα ἐπάνεισι, τὰ ἐσφλασθέντα ἔσω. Τῶν δὲ παιδίων τὰ ὀστέα καὶ λεπτότερα ἔστι καὶ μαλθακώτερα διὰ τοῦτο, ὅτι ἐναιμιότερά ἐστι, καὶ κοῖλα, καὶ σηραγγώδεα, καὶ οὔτε πυκνὰ, οὔτε στερεά. ^[15]

18 Καὶ ὑπὸ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων καὶ ἀσθενεστέρων, καὶ τρωθέντων ὁμοίως τε καὶ ἥσσον, τὸ τοῦ νεωτέρου παιδίου καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον ὑποπυῖσκειται, ἢ τὸ τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ· καὶ ὅσα ἂν ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ὁ νεώτερος τοῦ πρεσβυτέρου θᾶσσον ἀπόλλυται. Ἀλλὰ χρή, ἦν ψιλωθῇ τῆς σαρκὸς τὸ ὀστέον, προσέχοντα τὸν νόον, πειρῆσθαι διαγινώσκειν ὃ τι μὴ ἔστι τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, καὶ γινῶναι εἰ ἔρρωγε τὸ ὀστέον καὶ εἰ πέφλασται, ἢ μούνον πέφλασται, καὶ εἰ, ἔδρης γενομένης τοῦ βέλεος, πρόσεστι φλάσις, ἢ ῥωγμὴ, ἢ ἄμφω ταῦτα· καὶ ἦν τι τούτων πεπόνθη τὸ ὀστέον, ἀφεῖναι τοῦ αἵματος τρυπῶντα τὸ ὀστέον σμικρῷ τρυπάνῳ, φυλασσόμενον ἐπ' ὀλίγον· λεπτότερον γὰρ τὸ ὀστέον, καὶ ἐπιπολαιότερον τῶν νέων ἢ τῶν πρεσβυτέρων. Ὅστις δὲ μέλλει ἐκ τρωμάτων ἐν κεφαλῇ ἀποθνήσκειν, καὶ μὴ δυνατόν αὐτὸν ὑγιᾶ γενέσθαι, μηδὲ σωθῆναι, ἐκ τῶνδε τῶν σημείων χρή τὴν διάγνωσιν ποιέεσθαι τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν, καὶ προλέγειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι. ^[15]

19 Πάσχει γὰρ τάδε· ὁκόταν τις ὀστέον κατεηγὸς, ἢ ἐρρώγος, ἢ πεφλασμένον, ἢ ὅτῳ γοῦν τρόπῳ κατεηγὸς μὴ ἐννοήσας ἀμάρτη, καὶ μήτε ζύση, μήτε πρίση, δεόμενον, μεθῇ δὲ ὡς ὑγιέος ὄντος τοῦ ὀστέου, πρὸ τῶν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων πυρετὸς ἐπιλήψεται ὡς ἐπὶ πούλῳ ἐν χειμῶνι· ἐν δὲ τῷ θέρει μετὰ τὰς ἐπτὰ ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει. Καὶ ἐπειδὴν τοῦτο γένηται, τὸ ἔλκος ἄχροον γίνεται· καὶ ἐξ αὐτοῦ ἰχώρ ῥέει σμικρὸς καὶ τὸ φλεγμαῖνον ἐκτέθνηκεν ἐξ αὐτοῦ· καὶ γλισχρῶδες γίνεται, καὶ φαίνεται ὥσπερ τάριχος, χροίην πυρρὸν, ὑποπέλιον· καὶ τὸ ὀστέον

σφακελίζειν τηνικαῦτα ἄρχεται, καὶ γίνεται περκνόν, λευκόν δὲ ἔπωχρον γενόμενον ἢ ἔκλευκον. Ὅταν δ' ἤδη ὑπόπυον ᾖ, ἐπὶ τῇ γλώσση φλυκταῖναι γίνονται, καὶ παραφρονέων τελευτᾷ. Καὶ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει τοὺς πλείστους τὰ ἐπὶ θάτερα τοῦ σώματος ἢν μὲν ἐν τῷ ἐπ' ἀριστερὰ τῆς κεφαλῆς ἔχη τὸ ἔλκος, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς λαμβάνει ἢν δ' ἐν τῷ ἐπὶ δεξιὰ τῆς κεφαλῆς ἔχη τὸ ἔλκος, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἀπόπληκτοι γίνονται. Καὶ οὕτως ἀπόλλυνται πρὸ ἐπτά ἡμερέων ἐν θέρει, ἢ τεσσάρων καὶ δέκα ἐν χειμῶνι. Ὅμοίως δὲ τὰ σημεῖα ταῦτα σημαίνει, καὶ ἐν πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῷ τρώματι, ἢ καὶ ἐν νεωτέρῳ. Ἀλλὰ χρή, εἰ ἐννοοῖς τὸν πυρετὸν ἐπιλαμβάνοντα, καὶ τῶν ἄλλων τι σημεῖον τούτῳ προσγενόμενον, μὴ διατρίβειν, ἀλλὰ πρίσαντα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα, ἢ καταξύσαντα τῷ ξυστήρι (εὐπριστον δὲ γίνεται καὶ εὐξυστον), ἔπειτα τὰ λοιπὰ οὕτως ἱητρεῦειν, ὅπως ἂν δοκῇ συμφέρειν, πρὸς τὸ γινόμενον ὀρῶν. Ὅταν δ' ἐπὶ τρώματι ἐν κεφαλῇ ἀνθρώπου ἢ πεπριωμένου ἢ ἀπριώτου, ἐψιλωμένου δὲ τοῦ ὀστέου, οἴδημα ἐπιγένηται ἐρυθρὸν καὶ ἐρυσιπελατῶδες ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἀμφοτέροισιν, ἢ τῷ ἑτέρῳ, καὶ εἴ τις ἄπτοιτο τοῦ οἰδήματος, ὀδυνῶτο, καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνοι καὶ ῥίγος, τὸ δὲ ἔλκος αὐτό τε ἀπὸ τῆς σαρκὸς καλῶς ἔχοι ιδέσθαι, καὶ τὰπὸ τοῦ ὀστέου, καὶ τὰ περιέχοντα τὸ ἔλκος ἔχοι καλῶς, πλὴν τοῦ οἰδήματος τοῦ ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ἄλλην ἀμαρτάδα μηδεμίαν ἔχοι τὸ οἴδημα τῆς ἄλλης διαίτης, τούτου χρή τὴν κάτω κοιλίην ὑποκαθῆραι φαρμάκῳ, ὃ τι χολὴν ἄγει καὶ οὕτω καθαρθέντος, ὃ τε πυρετὸς ἀφήσιν, καὶ τὸ οἴδημα καθίσταται, καὶ ὑγίης γίνεται. ^[10]

20 Τὸ δὲ φάρμακον χρή διδόναι πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου ὀρῶν, ὡς ἂν ἔχη ἰσχύος. Περὶ δὲ πρίσιος, ὅταν καταλάβῃ ἀνάγκη πρίσαι ἀνθρωπον, ὧδε γινώσκειν ἢν ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἴημα πρίης, οὐ χρή ἐκπρίειν τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα αὐτίκα· οὐ γὰρ συμφέρει τὴν μήνιγγα ψιλὴν εἶναι τοῦ ὀστέου ἐπὶ πούλυν χρόνον κακοπαθοῦσαν, ἀλλὰ τελευτῶσά πη καὶ διεμύδησεν. ^[5]

21 Ἔστι δὲ καὶ ἕτερος κίνδυνος, ἢν αὐτίκα ἀφαιρέης πρὸς τὴν μήνιγγα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον, τρῶσαι ἐν τῷ ἔργῳ τῷ πρίονι τὴν μήνιγγα. Ἀλλὰ χρή πρίοντα, ἐπειδὰν ὀλίγον πάνυ δέη διαπεπρίσθαι, καὶ ἤδη κινέηται τὸ ὀστέον, παύσασθαι πρίοντα, καὶ ἔαν ἐπὶ τὸ αὐτόματον ἀποστῇναι τὸ ὀστέον. Ἐν γὰρ τῷ διαπριωτῷ ὀστέῳ καὶ ἐπιλελειμμένῳ τῆς πρίσιος οὐκ ἂν ἐπιγένειτο κακὸν οὐδέν· λεπτὸν γὰρ τὸ λειπόμενον ἤδη γίνεται. Τὰ δὲ λοιπὰ ἰῆσθαι χρή, ὡς ἂν δοκῇ συμφέρειν τῷ ἔλκεϊ. Πρίοντα δὲ χρή πυκινὰ ἐξαιρέειν τὸν πρίονα τῆς θερμασίης εἵνεκα τοῦ ὀστέου, καὶ ὕδατι ψυχρῷ ἐναποβάπτειν. Θερμαινόμενος γὰρ ὑπὸ τῆς περιόδου ὁ πρίων, καὶ τὸ ὀστέον ἐκθερμαίνων καὶ ἀναξηραίνων, κατακαίει, καὶ μείζον ποιέει ἀφίστασθαι τὸ ὀστέον τὸ περιέχον τὴν πρίσιν, ἢ ὅσον μέλλει ἀφίστασθαι. Καὶ ἢν αὐτίκα βούλῃ ἐκπρίσαι τὸ πρὸς τὴν μήνιγγα, ἔπειτα ἀφελέειν τὸ ὀστέον, ὡσαύτως χρή πυκινὰ τε ἐξαιρέειν τὸν πρίονα, καὶ ἐναποβάπτειν τῷ ὕδατι τῷ ψυχρῷ. Ἦν δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἴημα, ἀλλὰ παρ' ἄλλου παραδέχῃ ὑστερίζων τῆς ἰήσιος, πρίονι χρή χαρακτῷ ἐκπρίειν μὲν αὐτίκα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα, θαμινὰ δὲ ἐξαιρεῦντα τὸν πρίονα σκοπεῖσθαι καὶ ἄλλως καὶ τῇ μήλῃ πέριξ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ πρίονος. Καὶ γὰρ πούλῳ θᾶσσον διαπρίεται τὸ ὀστέον, ἢν ὑπόπυον τε ἐὼν ἤδη καὶ διάπυον πρίης, καὶ πολλάκις τυγχάνει ἐπιπόλαιον ἐὼν τὸ ὀστέον, ἄλλως τε καὶ ἢν ταύτῃ τῆς κεφαλῆς ἢ τὸ τρώμα, ἢ τυγχάνει λεπτότερον ἐὼν τὸ ὀστέον ἢ παχύτερον. Ἀλλὰ φυλάσσεσθαι χρή, ὡς μὴ λάθῃς προσβαλὼν τὸν πρίονα, ἀλλ' ὅπῃ δοκῇ παχύτατον εἶναι τὸ ὀστέον, ἐς τοῦτο αἰεὶ ἐνστηρίζειν τὸν πρίονα, θαμινὰ σκοπούμενος, καὶ πειρᾶσθαι ἀνακινέων τὸ ὀστέον ἀναβάλλειν, ἀφελὼν δὲ, τὰ λοιπὰ ἱητρεῦειν ὡς ἂν δοκῇ συμφέρειν τῷ ἔλκεϊ. Καὶ ἢν, ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἴημα, αὐτίκα βούλῃ ἐκπρίσας τὸ ὀστέον ἀφελεῖν ἀπὸ τῆς μήνιγγος, ὡσαύτως χρή πυκινὰ τε σκοπεῖσθαι τῇ μήλῃ τὴν περίοδον τοῦ πρίονος, καὶ ἐς τὸ παχύτατον αἰεὶ τοῦ ὀστέου τὸν πρίονα ἐνστηρίζειν, καὶ ἀνακινέων βούλεσθαι ἀφελέειν τὸ ὀστέον. Ἦν δὲ τρυπάνῳ χρή,

πρὸς δὲ τὴν μήνιγγα μὴ ἀφικνέεσθαι, ἣν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνων τὸ ἵημα τρυπᾷ, ἀλλ' ἐπιλιπεῖν τοῦ ὀστέου λεπτὸν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ κρίσει γέγραπται. ^[35]